

Jméno autora: Mgr. Hana Boháčová

Datum vytvoření: 05.02.2013

Číslo DUMu: VY_12_INOVACE_21_CJL_L

Ročník: III.

Český jazyk a literatura

Vzdělávací oblast: Jazykové vzdělávání a komunikace, Estetické vzdělávání

Vzdělávací obor: Literatura

Tematický okruh: Česká meziválečná próza

Téma: Ivan Olbracht

Metodický list/anotace:

Určeno jako informace o autorovi a pro práci s textem z Olbrachtových děl – Golet v údolí, Nikola Šuhaj – pro žáky 3.ročníku všech oborů a zároveň pro žáky 4. ročníku jako opakování k ústní části maturitní zkoušky.

Česká meziválečná próza

Ivan Olbracht

Obr. 1

Život

- ▶ 1882 – 1952
- ▶ Vlastním jménem Kamil Zeman, syn spisovatele Antala Staška (Antonína Zemana)
- ▶ Žurnalista (např. Dělnické listy, Právo lidu)
- ▶ **Pobyt na Podkarpatské Rusi (30. léta) – velmi ovlivnil jeho tvorbu**
- ▶ Po roce 1945 pracuje ve veřejných funkcích

Tvorba

- ▶ **O zlých samotářiích:** tři povídky o lidech z okraje společnosti
- ▶ **Žalář nejtemnější:** psychologický román o sobectví a přehnané žárlivosti osleplého muže
- ▶ **Podivné přátelství herce Jesenia:** román z divadelního prostředí
- ▶ **Golet v údolí:** 3 prózy z Podkarpatské Rusi
- ▶ **Nikola Šuhaj loupežník:** baladický román

Zakarpatské prózy

Golet v údolí (1937) – obsahuje 3 povídky:

1. **Zázrak s Julčou:** zobrazuje chudého Žida Bajnyše, který chce, aby se jeho děti měly lépe a jeho nadaný syn mohl studovat. Stane se zázrak: přijdou naivní čeští turisté a židova stará kobyla Julča je pro ně nejlepší, a tak jsou peníze pro syna na světě.
2. **Událost v mikve:** příběh z židovské vesnice, kde dojde ke znečištění a znesvěcení mikve – očistné koupele.
3. **O smutných očích Hany Karadžičové:** rozsahem i tématem se tato povídka blíží románu, hlavní hrdinka se kvůli lásce zřekne rodičovské víry a všichni ji zavrhnou.

O smutných očích Hany Karadžičové

„A vyvržená šla prázdnou ulicí, s nečistým milencem po boku a s dvěma četníky deset kroků před sebou, bílá jako cesta před ní, a volajíc zoufale na pomoc krev svých předků, zvyklou ponižování, potupě a utrpení, kráčela uprostřed strašlivé dědovy pohřební modlitby s hlavou dopředu směřující a s očima, jejichž podivný lesk byl upjat v neurčito.

Ach, krvi předků, poplvaná, štvaná, prolévána tisíci ranami, nedej Hanele upadnouti.

Tak opouštěla Hanele, první co Polana Polanou stojí otcovský dům a tábor svého Boha.

Zatímco doma otec, navěky zneuctěný, si nožem nařízl chlopni kabátu a trhl, a matka, která z hanby a studu před lidmi po celý život již nevyjde z ohrady domu a dvora, si u krku roztrhla roucho, a oba bosal usedli na zemi, aby plačící nad smrtí nejmladší dcery, se modlili modlitbu za zesnulé, utkvívala Hanele pohledem na proudu sněhových mraků a její překrásné oči do sebe sály jejich smutek.

A tehdy se kladlo do jejích očí cosi vzdorného a tvrdého.

A tento smutek, daleká zasněnost a krůpěj tvrdosti do nich skanulá zůstanou v jejích očích navždy. V jejích krásných očích, které snad jednou zdědí také děti Hany Karadžičové.“(1)

- ▶ V čem byste našli kontrast už v názvu románu? Doložte svoje tvrzení slovy z ukázky.
- ▶ *(motiv krásy a smutku – měla nejkrásnější oči v celé Polaně, celé země, ale smutek v nich navždy zůstal, protože se zřekla víry rodičů – smutek, daleká zasněnost a krůpěj tvrdosti zůstanou)*
- ▶ Jak se chovají Haniny rodiče a vesničané, když zjistí, že se zamilovala do „odrodilce“?
- ▶ *(bezvýhradná a zaslepená víra ortodoxních židovských rodičů nedbá o osud jejich dcery, kdo se odrodí, je jimi zatracen a jakoby zemřel; stejně se k ní chovají i ostatní)*
- ▶ Jaká je Hana? Jde si za svou láskou a svým přesvědčením?
- ▶ *(konflikt vyřeší svatbou, odejde z rodné vesnice, kde poznala mnoho ponížení, poznala, že život pokračuje dál – musí se žít)*

Nikola Šuhaj loupežník

„Když pisatel tohoto vypravování shledával v domovině Nikoly Šuhaje příběh o tomto muži nezranitelném, který bohatý bral a chudým dával a který nikdy, kromě v sebeobraně nebo ze spravedlivé msty, nikoho nezabil, neměl po svědectvích tolika lidí vážných a hodných víry věru příčiny nevěřiti, že Šuhajovu nezranitelnost působila zelená ratolístka, kterou, mávaje, odháněl četnické kulky jako hospodář v červencovém dni rojící se včely.

„Ne,“ řekl mi pastevec na polonině nad Holatýnem, „lidé to říkají, ale bylo to jinak.“

Holatýnský pastevec začal vypravovati příběh Nikoly Šuhaje v kruhu pastýřů skotu při ohni, který vysoko plápolal k večerní obloze.“(2)

- ▶ Jak byste charakterizovali hlavního hrdinu?
 - ▶ *(válečný zběh, podkarpatský horal, je nezanitelný – žádná střela ho nezasáhne, bohatým bere a chudým dává, nezabíjí – jen v sebeobraně, je zrazen kamarády)*
- ▶ Jaké další postavy v díle vystupují a jak jednají?
 - ▶ *(Eržika – Nikolova milá, Nikolovi kamarádi – nakonec jimi zrazen a zavražděn sekerou v lese, mladší bratr Jura – zabít s Nikolou, vesničané – Nikola je pro ně hrdinou, představuje odpor proti mocným, ale později i přítěží, protože kvůli tomu se k nim četníci chovají krutě)*
- ▶ Znáte některé další podobné postavy? Proč si o nich lidé vyprávěli a přisuzovali jim nadpřirozené schopnosti?
 - ▶ *(Jánošík – Slovensko, Ondráš – Slezsko; stali se vírou v lepší život)*
- ▶ Jakou dobu a jaké prostředí zobrazil? Znate ještě další díla (další autory) čerpající námět z této oblasti?
 - ▶ *(život Rusínů v hornaté Zakarpatské Ukrajině ve vesnici Koločava v době těsně po 1. světové válce – 1920; další Olbrachtova díla – Hory a staletí, K.Čapka – Hordubal, V. Vančura – Poslední soud)*
- ▶ Znate celý Nikolův příběh? Převyprávějte ho. Všimněte si, jak Olbracht zachytil proces vzniku legendy mezi lidmi a jak zde spojil různé časové roviny: mýtus, baladu a reportáž.
 - ▶ *(otevřená otázka; tradiční sepětí lidí s přírodou; osud Nikoly a jeho nadpřirozené schopnosti; zvyky, řeč obyvatel, krásnou přírodu)*

Balada pro banditu *(filmové zpracování)*

- ▶ Filmový muzikál z roku 1974
- ▶ Uvedlo ho divadlo Husa na provázku s textem Milana Uhdeho
- ▶ Hlavní role vytvořili Iva Bittová (jako Eržika) a Miroslav Donutil (jako Nikola)

Nikola Šuhaj **loupežník** *(televizní zpracování románu)*

Natočil podle scénáře Ludvíka Kundery režisér Evžen Sokolovský v roce 1977 s Petrem Čepkem v hlavní roli; zkuste zhlédnout tento film a pohovořte o tom, jak na vás zapůsobil.

Citace, zdroje a literatura

- ▶ Obr. 1: Autor neuveden. *Soubor:Ivan Olbracht 1929.jpg-Wikipedie* [online]. [cit. 3.4.2013]. Dostupný na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Ivan_Olbracht_1929.jpg
- ▶ (1)(2) DR. HOLÝ, Jiří a kol. *Čítanka české a slovenské literatury pro III. ročník SŠ*. Praha: SPN, 1992, ISBN 80-04-25929-4.
- ▶ MGR. HÁNOVÁ, Eva a kol. *Odmaturuj z literatury 1*. Brno: Didaktis, spol.s r.o., 2004, ISBN 80-7358016-0.
- ▶ MGR. HAVLÍČKOVÁ, Iveta a kol. *Odmaturuj z literatury 2*. Brno: Didaktis, spol.s r.o., 2004, ISBN 80-86285-83-9.